

Silkeborg Golf Club
Att: Kurt Schuster
Sensommervej 15 C
8600 Silkeborg

3. april 2011
Sagsnr. 09/73381

Varsel om påbud samt foreløbig vurdering af ulovlig dræning til beskyttet mose, inddragelse af beskyttede arealer til golfbane, ulovlig anlæg af dæmninger, ulovlig anlæg af spunsvægge, udgravning af drængrøft i beskyttede arealer samt oplag af græsaffald i det beskyttede område

Silkeborg Kommune har d. 16. november 2009 modtaget en anmeldelse fra Naturbeskyttelse.dk v/ Peder Størup. Anmeldelsen er suppleret med yderligere oplysninger 30/11-09, 5/3-10, 22/6-10, 10/8-10, 24/8-10, 3/9-10, 27/10-10.

På baggrund af anmeldelsen og efterfølgende besigtigelser i området, har Silkeborg Kommune konstateret, at der uden de fornødne dispensationer fra naturbeskyttelsesloven er sket dræning til beskyttet mose, inddragelse af beskyttede arealer til golfbane, ulovlig anlæg af dæmninger, ulovlig anlæg af spunsvægge, udgravning af drængrøft i beskyttede arealer samt aflæsning af græsaffald i det beskyttede område.

Det er Silkeborg Kommunes vurdering at indgrebene er i strid med naturbeskyttelseslovens §3 (beskyttede naturtyper).

Indgrebene er sket på ejendommen matr. nr. 3cm Hårup By, Linå og 2g Skellerup Nygårde, Linå, beliggende Sensommervej 15 C, Silkeborg.

Det vurderes at forholdene også kan være i strid med skovloven.

Sagsforløb

Silkeborg Kommune sendte efter modtagelse af første anmeldelse sagen til kommentering hos Golfklubben. Golfklubben ønskede ikke at kommentere anmeldelsen, men bad i stedet om et møde med kommunen.

På mødet som blev afholdt d. 21. juni 2010, blev sagen gennemgået, arealerne besigtiget og forholdene nævnt i anmeldelsen blev gennemgået.

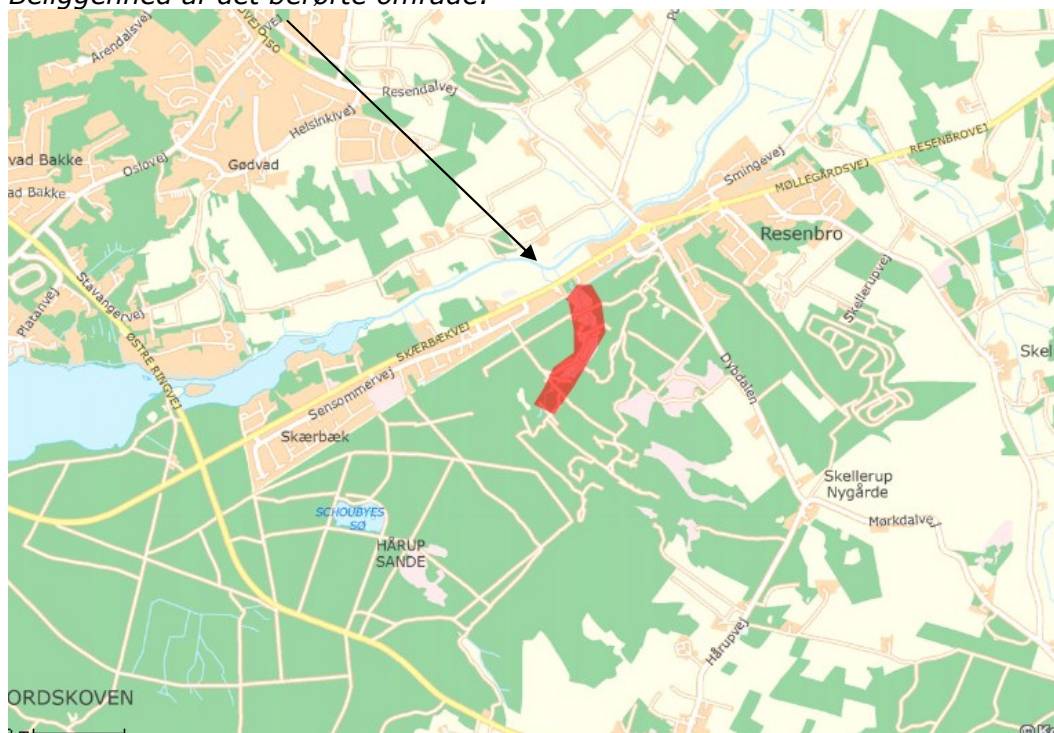
På mødet og i efterfølgende brev af 7. juli 2010 blev golfklubben bedt om en redegørelse for de anmeldte forhold og en plan over drænforhold på golfbanen.

I brev af 16. august 2010 skriver golfklubben at man ikke råder over tegninger over drænforhold, men at man på baggrund af kommunens henvendelse er villig til at fritlægge

de ulovlige dræn til mosen, og i stedet føre drænvandet til faskiner uden for beskyttet natur, hvorfra vandet nedsives.

Efter telefonisk henvendelse fra Silkeborg Kommune til Silkeborg Golfklub sender klubben d. 13. september 2010 et brev til Silkeborg Kommune, hvori man gennemgår en række af anmeldelsens punkter, og giver sine forslag til hvilke ændringer der kan rette op på overtrædelserne. Brevet er vedlagt håndtegnede kort over drænenes placering ved mosen.

Beliggenhed af det berørte område:

Besigtigelse

Silkeborg Kommune har den 29. juni 2010 besigtiget de beskyttede naturarealer på Silkeborg Golf Club. Ved denne besigtigelse var hovedformålet at gennemgå de i anmeldelsen nævnte forhold samt kortlægge udstrækning af de beskyttede naturtyper i området. Ved en supplerende besigtigelse d. 30. august 2010 var hovedformålet at registrere omfanget af dræn i området.

Beskrivelse af området

Moseområdet langs Skærbækken (Resenbro Bæk) består af en mosaik af våde og mere tørre partier, der længst opstrøms bækken og langs skovkanterne veksler med hede. Den nordlige del af mosen indeholder partier vekslede mellem tørvemose, hængesæk og en mere næringsrig mosetype, der har karakter af rigkær. I de mest artsrige områder fandtes arter som f.eks. krybende baldrian, hjertegræs, kragefod, sump-kællingetand,

tranebær, smalbladet kæruld, tue-kæruld, tørvemosser (Sphagnum arter), rundbladet soldug, benbræk, hvid næbfrø, leverurt, næb-star, stjerne-star, toradet star, top-star, kær-tidsel, tormentil, kær-trehage, trævlekrone, maj-gøgeurt og skov-hullæbe. Flere steder fandtes også bredbladet dunhammer og tagrør.

Mosens mere tørre del har en bundvegetation domineret af dværgbuske som hedelyng, tyttebær og revling, med indslag af klokkelyng, alm. Star, smalbladet kæruld og blåtop. Den sydlige del af mosen, syd og øst for maskinhuset, er ret tør hedemose, domineret af lyng, klokkelyng og blåtop. Den komplette artsliste for området er vedlagt afgørelsen som bilag 7.

I hele moseområdet er der som led i naturpleje foretaget rydning af vedplanter mellem 2004 og 2006, men der er efterladt enkelte spredte skovfyr og birke. Overalt i moseområdet ses der genvækst af især birk, pil og skovfyr.

Ved besigtigelserne blev der endvidere konstateret at:

1/ Der er en række steder i mosen, hvor drænen fra golfbanerne ud i kanten af moseområdet, hvor drænvandet enten flød frit ud i mosen, blev tilført mosen via en grøft, eller udledt i området under et dække af sand. De registrerede drænudløb i mosen er angivet på kortet bilag 5. På luftfoto fra 2006 ses der tydelige spor efter nedgravning af drænen (bilag 2).

2/ Mellem tee stederne ved bane 9 og langs den vestlige ende af fairway øst 8 er der gravet en ca. 85 m. lang grøft i mosen. Grøften modtager vand fra adskillige dræne, og leder vandet til Skærbækken. Grøften ses ikke på luftfoto fra før 2006, men ses tydeligt på luftfotoet fra 2006 (bilag 4).

3/ Der er anlagt en ulovlig dæmning gennem mosen øst for maskinhuset. Dæmningen dækker ca. 300 m² mose og anvendes til vejadgang fra maskinhuset. Ligeledes er der anlagt en ulovlig dæmning over mosen ved tee sted øst 9, denne dæmning anvendes til en sti for golfspillere og dækker ca. 135 m² af mosen. De to dæmninger er markeret på bilag 3.

4/ Fire steder er der anlagt golfbane ind over arealer angivet som beskyttet natur. På to af stederne er der anlagt spunsvægge som afgrænsningen af golfbanerne, inde på arealer angivet som beskyttet natur. Det samlede moseareal hvorpå der er anlagt golfbaner og spunsvægge udgør ca. 4800 m². (bilag 3).

5/ Flere steder var der sket aflæsning af græsafklip ud på arealer omfattet af §3 beskyttelse. Dette er konstateret ved flere besigtigelser i området.

6/ I den nordlige del af mosen, nær Gjærn-banen, er der dybe kørespor i mosen.

Silkeborg Kommunes bemærkninger og foreløbig vurdering

I forbindelse med udvidelse af golfbanen i 2003-04 har Århus Amt d. 3. juni 2003 meddelt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til rydning af moseareal, etablering af en

spunsvæg i kanten af mosen og etablering af to broer over moseområdet. Derudover er der givet dispensation til udlægning af gydegrus i Resenbro bæk. Århus Amts dispensation fra 2003 er vedlagt en endelig udpegning af moseområdet, og der er vedlagt et kort over det beskyttede område samt et kort der viser udvidelsesplanen, sign. "Henrik J. Jacobsen marts 2003". Silkeborg Golfklub anfører i et brev dateret 13. september 2010 at afgrænsningen skulle være ændret senere, hvilket ifølge Silkeborg Kommunes oplysninger ikke er tilfældet. Som bilag er vedlagt et scannet udsnit af kortet fra Århus Amts afgørelse dateret 3. juni 2003 (bilag 6) samt et kort der viser udstrækningen af beskyttet natur før og efter Århus Amts revidering af afgrænsningen i 2003 (bilag 1).

Centralt i det nye golfområde ligger et større moseområde som omkranser Resenbro bæk. Moseområdet er samlet set et af de bedste naturområder i kommunen. Der findes rigtig mange plantearter, heraf også en del sjældne, på lokaliteten og bl.a. findes et af de artsrigeste rigkær i Silkeborg Kommune.

Moseområdet er meget sårbart overfor tilførsel af næringsstoffer, og der ses en påvirkning i en del af området, da der langsomt men sikkert indvandrer andre plantearter som er mere næringsstofkrævende, f.eks. tagrør, gråpil og bredbladet dunhammer. Efter anlæg af de nye golfbaner har det vist sig at man har lagt drænrør fra banerne ud i moseområdet. Dette er der ikke givet dispensation til. Silkeborg Kommune har bedt Silkeborg Golf Club om informationer om hvor der er gravet dræn ned, og modtaget en række håndtegnede kort der viser placeringer af drænen i området. Drænenes placering svarer nogenlunde til det der er konstateret under besigtigelserne, og i anmeldelsen. Silkeborg Golf Club har i brev tilkendegivet at man er rede til at sløjfe samtlige dræn og lede drænvandet til samlebrønde, hvorfra vandet ledes væk eller nedsives udenfor beskyttet natur. Golfklubben har nævnt muligheden for at disse samlebrønde placeres inde i moseområdet, men Silkeborg Kommune vurderer at der ikke vil kunne gives dispensation til dette da det især i anlægsfasen vil påvirke naturkvaliteten i mosen, ligesom det vil skæmme naturområdet.

I dispensationen fra Århus Amt er der også givet dispensation til at etablere to træbroer over mosen. Disse er lavet men der er endvidere lavet to dæmninger over mosen som der ikke er givet dispensation til. Den ene anvendes til en grusvej der fungerer som kørevej ud fra golfklubbens maskinhus, og den anden fungerer som adgangsvej for golfspillerne til det bageste tee-sted ved bane 9. Ingen af vejene er angivet på "Udvidelsesplanen" fra marts 2003.

Der er også givet dispensation til en spunsvæg i kanten af mosen et enkelt sted. I dag er der to spunsvægge som begge er placeret ca. 30 m. inde i det beskyttede areal. Spunsvæggene er anlagt ved banerne benævnt green øst 8 og green syd 3 (spunsvæggene placering er angivet på bilag 3). Baneområderne der afgrænses af spunsvæggene ligger på udvidelsesplanen udenfor det beskyttede område, men må ved etableringen være flyttet, da afgrænsningen af det beskyttede areal de pågældende steder i forbindelse med den endelige udpegning foretaget i 2003 blevet indskrænket, og derefter

er uændret i perioden 2003-2010. Se bilag 1 hvor den nugældende afgrænsning af beskyttet natur er angivet, og bilag 6, som er et scannet udsnit af kortet fra Århus Amts afgørelse fra 2003.

Århus Amts dispensation fra 2003 er vedlagt en endelig udpegning af moseområdet, og der er vedlagt et kort over det beskyttede område i afgørelsen. Efterfølgende er der lavet golfbane ind i det beskyttede moseområde 4 steder, hvilket har inddraget et areal på ca. 4800 m² af det beskyttede naturområde til golfbane. Dette er sket uden dispensation. For så vidt angår ovennævnte indgreb er afgrænsningen af det beskyttede område uændret, i forhold til kortet vedlagt afgørelsen i 2003.

I den nordøstlige del af moseområdet har man efter 2006 gravet en op til 0,75 m. dyb og op til 1 m. bred drængrøft på en strækning på ca. 85 m. i mosen gående langs med en af de ny baner. Grøften ses ikke på luftfotos fra før 2008. Tilførsel af potentielt næringsrigt drænvand til mosen vil påvirke mosens næringsfattige naturtyper væsentligt, og medføre en ændring af naturtypen. Der ses allerede nu begyndende påvirkning flere steder, i form af indvandring af næringsstoftolerante plantearter, f.eks. tagrør, gråpil, bredbladet dunhammer, diverse græsser og liden andemad.

Det er kommunens vurdering, at det foretagne er naturforringende, idet anlæg af golfbaner på næringsfattig mose og hedemose, tilførsel af drænvand til den næringsfattige mose, anlæg af to vejdamninger i mosen, gravning af grøfter samt henlæggelse af græsafklip uden tvivl vil forringe naturtilstanden i området. Der foreligger efter kommunens vurdering ingen særlige begrundelser for en dispensation. En dispensation vil endvidere kunne danne uheldig præcedens i området.

Silkeborg Kommune finder derfor, at der ikke bør meddeles efterfølgende dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til det udførte.

Fredskov

Da hele golfbanearealet er fredskov, kan det udførte også være i modstrid med skovlovens bestemmelser. Henvendelserne fra Peder Størup er også sendt til Naturstyrelsen Søhøjlandet.

Varsel af endelig udpegning af arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens §3

På baggrund af besigtigelsen og gennemgangen af luftfotos udpeges arealerne endeligt som mose og sø, hvilket betyder, at arealet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 (beskyttet naturtype). Det er den aktuelle naturtilstand på arealet, der afgør, om der er tale om et beskyttet naturområde. Det er altid lodsejerens ansvar, at der ikke sker indgreb i beskyttede områder.

./. Afgrænsningen af det beskyttede areal fremgår af vedlagte luftfoto bilag 1.

Begrundelsen for udpegningen som § 3 areal (beskyttet natur) er forekomst af en lang række plantearter karakteristisk for hhv. tør og våd hedemose og fattigkær, tørvemose og hængesæk samt rigkær. Afgrænsningen af §3 området på matriklen er desuden fastlagt efter gennemgang af luftfotos fra perioden 1954-2006, hvor det fremgår, at området har ligget udyrket. I forbindelse med udvidelse af golfbanerne er der omkring 2006 efter aftale

med Århus amt sket rydning af opvækst af vedplanter i mosen, som led i naturpleje af området.

I forbindelse med Århus amts dispensation fra 3. juni 2003 er der meddelt endelig udpegning af området med beskyttet natur. I forbindelse med herværende sag har Silkeborg Kommune udvidet arealet med beskyttet natur langs det øvre løb af Skærbækken, og foretaget supplerende udpegning af et nyt vandhul og et hedemoseareal. Afgrænsningen af det §3 beskyttede område på de arealer der er berørt af ovennævnte indgreb, er ikke ændret i forhold til amtets afgørelse fra 2003. Et scannet udsnit af kortet fra Århus amts afgørelse fra 2003 er vedlagt som bilag 6.

Arealet er i Silkeborg Kommunes Kommuneplan 2009 – 2020 målsat A. Det betyder, at der normalt kun gives tilladelse til indgreb, der understøtter naturtypekvaliteten. Kommuneplanen, herunder bestemmelser om natur og naturkvalitet, kan ses på www.silkeborgkommune.dk/Borger/ og videre under "kort og planlægning".

Det skal understreges, at det medsendte kort kun viser § 3 registrerede arealer på de ovenfor nævnte arealer. Der kan godt andre steder på ejendommen være områder, der er beskyttede, selv om områderne ikke fremgår af kortet. Det er den aktuelle naturtilstand på arealet, der afgør, om der er tale om et beskyttet naturområde. Det er altid lodsejerens ansvar, at der ikke sker indgreb i beskyttede områder.

Varsel af efterfølgende afslag på dispensation til dræning til beskyttet mose, inddragelse af beskyttede arealer til golfbane, anlæg af dæmninger, anlæg af spunsvægge, udgravning af drængrøft i beskyttede arealer samt oplag af græsaffald i det beskyttede område

Silkeborg Kommune vurderer, at der ikke kan gives efterfølgende dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 (beskyttet natur) til det udførte. Det er kommunens vurdering at det ikke er muligt at finde egnede steder og etablere tilsvarende naturområder som erstatningsnatur, indenfor en rimelig afstand af de eksisterende moseområder. De sjældne planter vil kun kunne spredes fra det eksisterende moseområde, og kun over kort afstand. Silkeborg Kommune finder at det bør være en skærpende omstændighed, at der i forbindelse med Århus Amts afgørelse fra 2003 er foretaget endelig udpegning af arealet med beskyttet natur.

For at modvirke tilgroning som følge af den forøgede tilførsel af næringsstoffer, der gennem en årrække er sket til området, skal Silkeborg Golfklub pleje området ved at fjerne opvækst af vedplanter fra moseområdet. En plan herfor skal forelægges og godkendes af Silkeborg Kommune, før plejen igangsættes.

Varsel af påbud om reetablering af området

Silkeborg Kommune er efter naturbeskyttelseslovens § 73 forpligtet til at reagere med påbud om lovliggørelse, når vi bliver opmærksomme på ulovlige forhold.

Da der ikke kan gives dispensation til det foretagne, varsler Silkeborg Kommune påbud om;

- *At to spunsvægge etableret ved green øst 8 og green 3 syd fjernes,*
- *At de dele af golfbanerne der er anlagt på beskyttet natur fjernes, ved at påfyldt materiale fjernes og arealerne retableres som mose og hedemose i oprindeligt niveau,*
- *At den gravede grøft i mosen tilkastes,*
- *At alle dræn anlagt i beskyttet natur sløjfes og alle dræn der tilleder drænvand til mosen afbrydes, således at vandet bortledes uden om Skærbækken og moseområdet,*
- *At to dæmninger anlagt i mosen efter 2003 fjernes, og området retableres til oprindelig moseflade,*
- *At der ikke må ske henkastning af græsafklip på de beskyttede naturarealer.*
- *Det pålægges Silkeborg Golfklub at fremlægge en plan for retablering af området. Retablering og pleje skal ske for ejers regning.*
- *De retablerede arealer må efterfølgende ikke gødskes eller sprøjtes, men skal i en årrække plejes med slåning og fjernelse af det afslåede materiale.*

Plejeplanen og al retablering skal godkendes af Silkeborg Kommune Natur og Miljø inden gennemførelse.

Påbuddet udstedes i henhold til naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5, jf. § 74, og det vil i medfør af samme lovs § 89, stk. 1, nr. 1 og 6 være strafbart, hvis I ikke efterkommer påbuddet.

Det endelige påbud vil være ledsaget af en tidsfrist for gennemførelse af retableringen af mosen.

Lovgrundlag

Formålet med naturbeskyttelseslovens § 3 (beskyttet naturtype) er at sikre ferske enge, moser, overdrev, heder, vandløb, strandenge og søer mod tilstandsændringer. Bestemmelsen administreres restriktivt, og der meddeles normalt kun dispensation til helt underordnede eller naturforbedrende foranstaltninger.

Den hidtidige driftsform af et §3-beskyttet område, dvs. med hensyn til f.eks. omlæg, gødskning, sprøjtning og vedligeholdelse af dræn og grøfter, kan fortsætte i samme omfang og med samme intervaller som tidligere.

Hvis man ønsker at ændre driften af arealet, kræver det dispensation fra kommunen. Opførelse af byggeri, etablering/fjernelse af beplantning, terrænregulering og andre ændringer af arealets tilstand må ligeledes ikke ske uden forudgående dispensation fra kommunen.

Retssikkerhed

Det er kommunens vurdering, at der kan være tale om en lovovertrædelse, der kan medføre straf. I henhold til reglerne i retssikkerhedslovens § 10 (lov nr. 442 af 9. juni 2004) skal kommunen derfor gøre dig opmærksom på, at du ikke har pligt til at give oplysninger, som kan have betydning under en eventuel straffesag. Det er således frivilligt, om du vil benytte dig af din ret til at komme med bemærkninger til sagen. Hvis du vælger at udtale dig, vil dine oplysninger kunne blive anvendt senere.

Silkeborg Kommune beder hermed om jeres bemærkninger til kommunens foreløbige vurdering af sagen inden fire uger fra d.d.

Med venlig hilsen

Søren Peter Sørensen
Teknik- og Miljøchef

Morten Horsfeldt Jespersen
Sektionsleder

Kopi til:

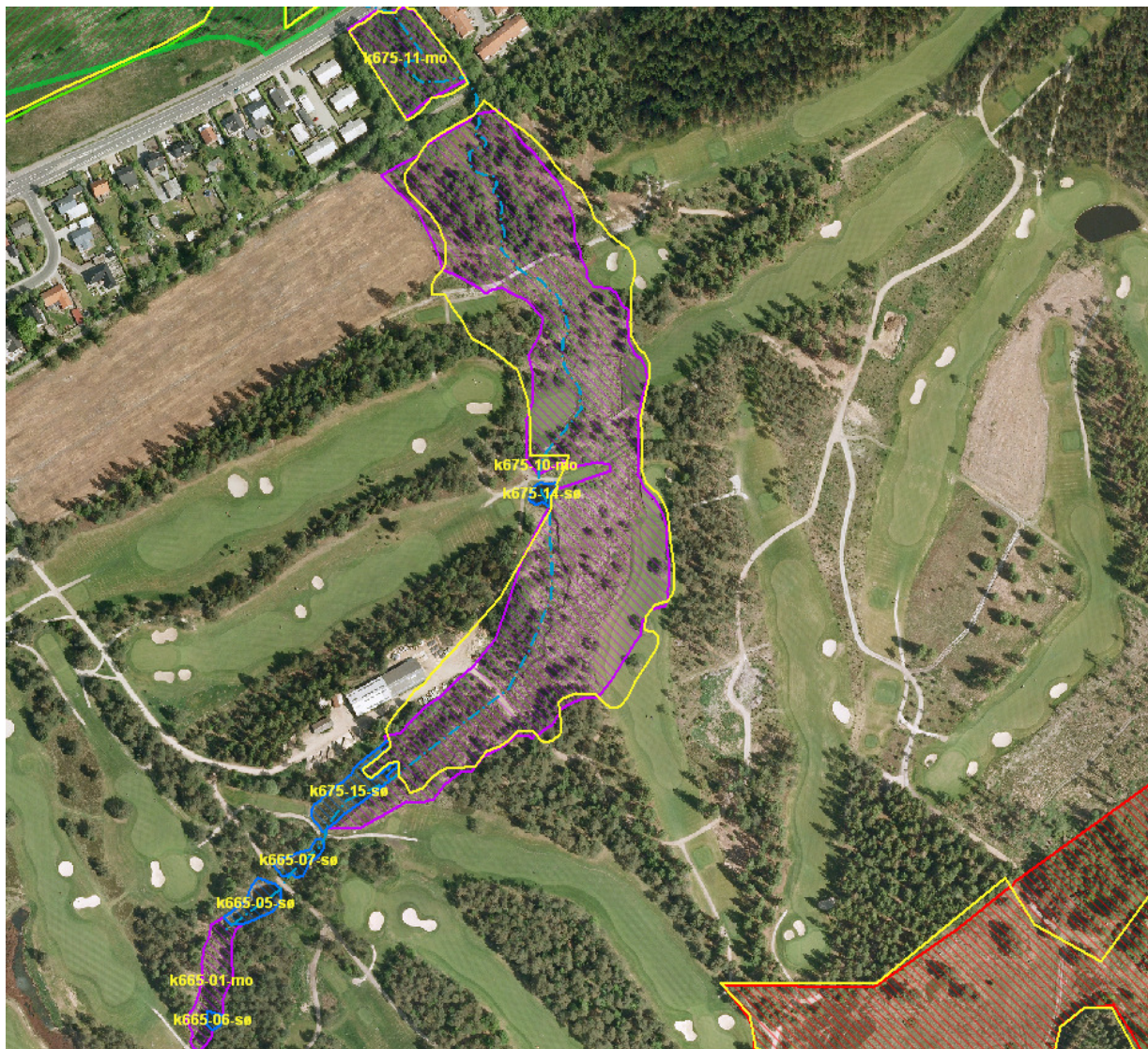
Naturbeskyttelse.dk v. Peder Størup (anmelder) natur@storup.dk.
Naturstyrelsen Søhøjlandet att.: Ole Juul Andersen ola@sns.dk.

Bilagsliste:

1. Kort over gældende grænse og historisk grænse (regionplan 2001) for beskyttet natur langs Skærbækken.
2. Luftfoto fra 2006, med spor efter nedgravning af dræn.
3. Luftfoto fra 2010 med omtrentlig angivelse af de i afgørelsen omtalte dæmninger, spunsvægge og områder, hvor der er anlagt golfbane på beskyttet natur.
4. Luftfoto fra 2008, hvor drængrøft tydeligt ses.
5. Kort over konstaterede drænudløb i mosen.
6. Kort med angivelse af beskyttet natur fra Århus amts afgørelse fra 2003.
7. Artsliste fra besigtigelse 29.06.2010.

Bilag 1: Beskyttet natur omkring Skærbækken. Gældende grænse for §3 natur er angivet med lilla (mose), rød (hede) og blå (vandhul). Med gul streg er angivet afgrænsningen som den så ud i 2001 jf. Århus Amt (regionplan 2001, Århus Amt).

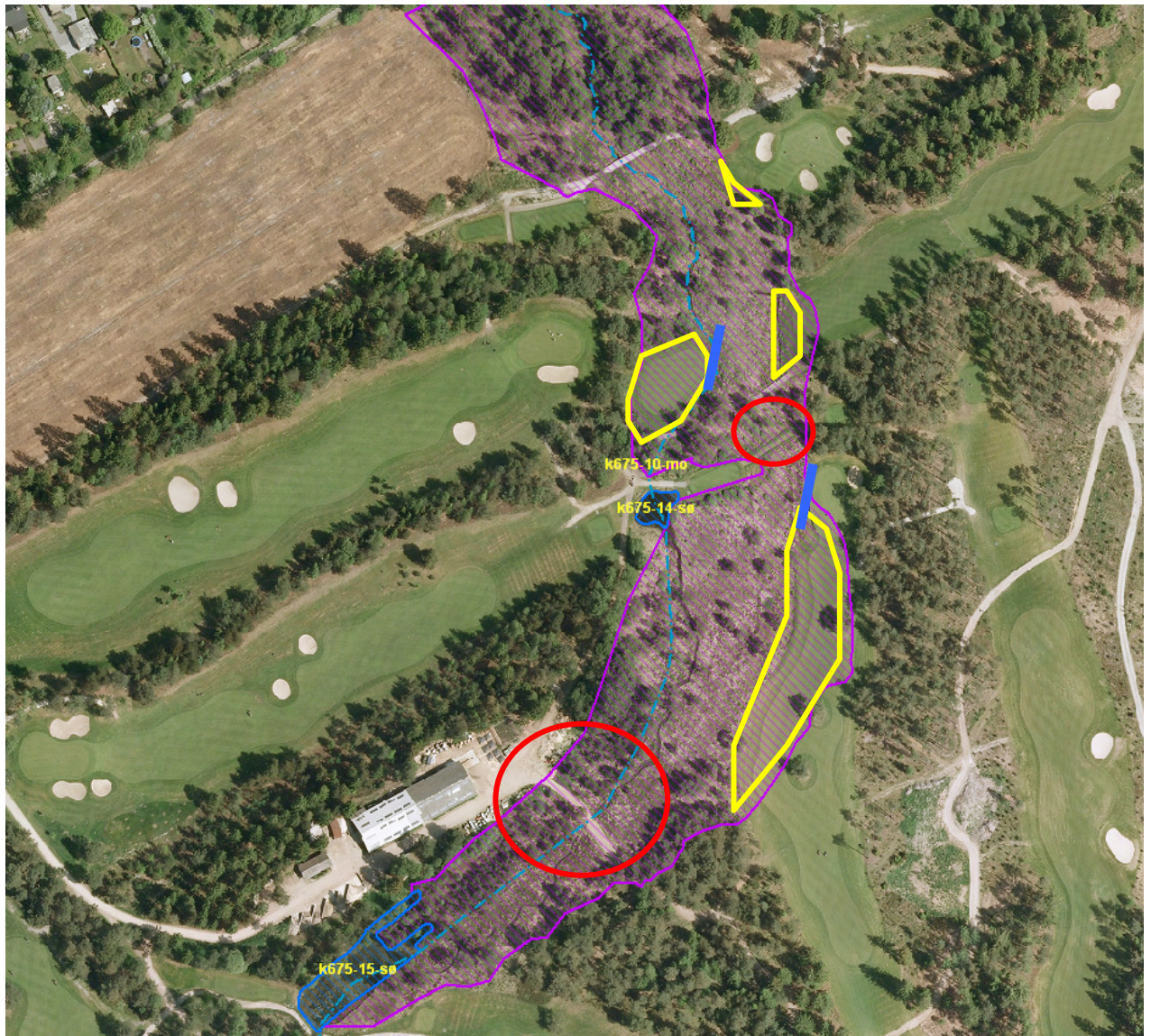

Bilag 2: Luftfoto fra 2006, med spor efter nedgravning af dræn:

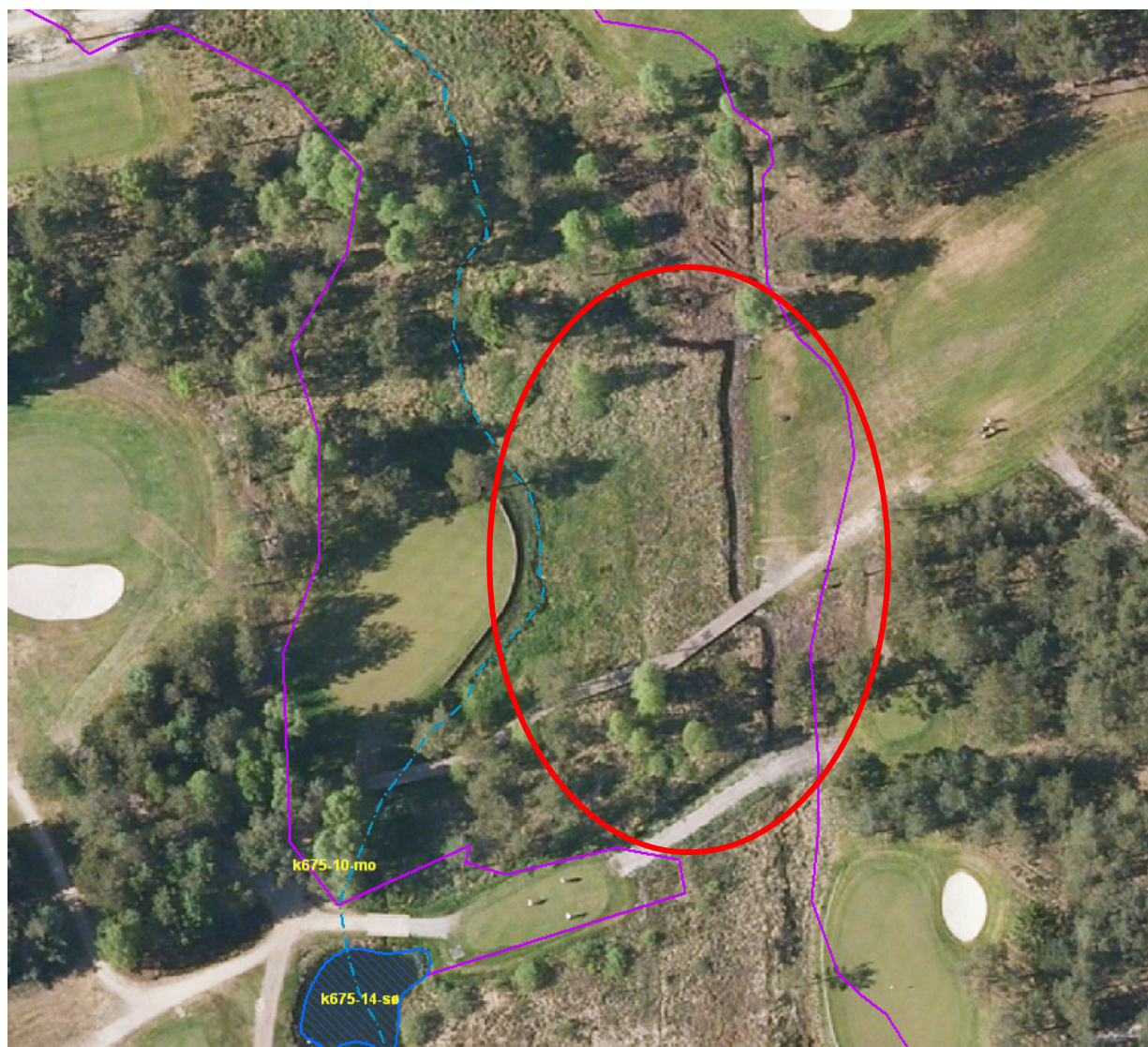

Bilag 3: Luftfoto fra 2010 med omtrentlig angivelse af de i afgørelsen omtalte dæmninger (rød), spunsvægge (blå) og områder, hvor der er anlagt golfbane på beskyttet natur (gul markering):

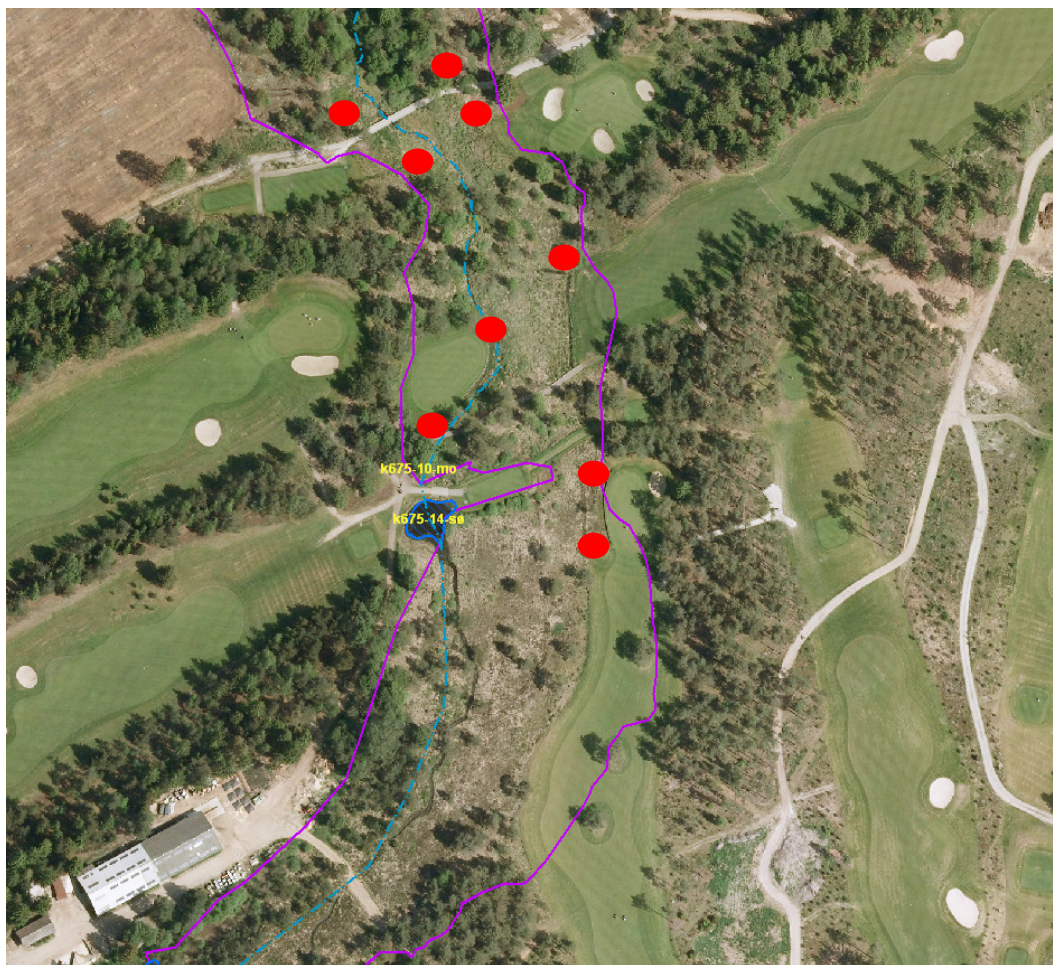

Bilag 4: Luftfoto fra 2008, hvor drængrøft tydeligt ses:

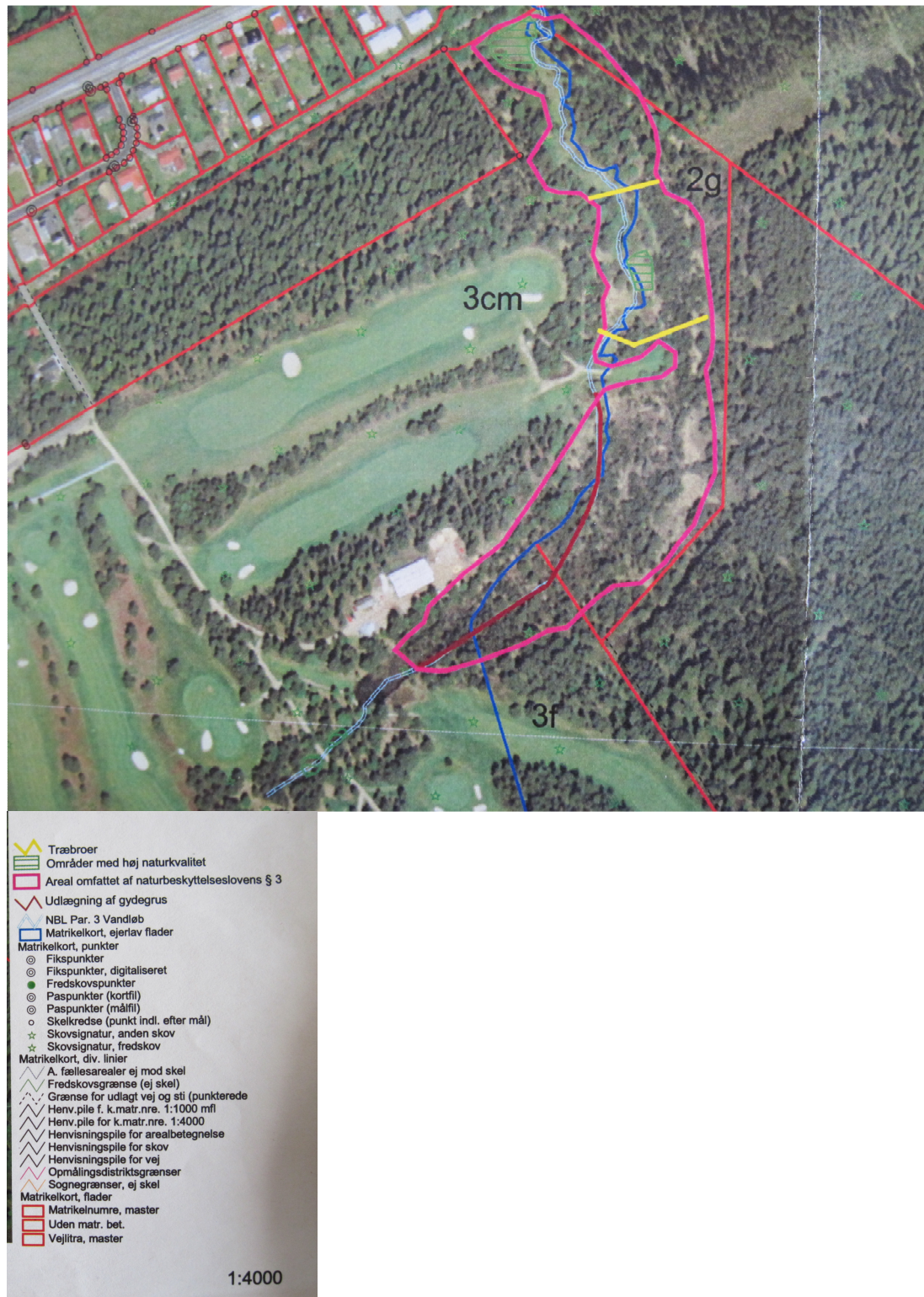

Bilag 5: Kort over konstaterede drænedløb (rød prik) i mosen.

Bilag 6. Scannet udsnit af kort fra Århus Amts afgørelse fra 2003, med angivelse af beskyttet natur mv.

Bilag 7.

Artsliste sydlige del (fra vandhullet syd for maskinhuset og nordpå til træbro) 29.06.2010

benbræk
blåtop
bølget bunke
mose-bunke
fløjlsgæs
skov-fyr
hedelyng
sump-kællingetand
smalbladet kæruld
tue-kæruld
hvid næbfrø
revling
børste-siv
liden siv
lyse-siv
rundbladet soldug
almindelig star
grå star
næb-star
tagrør
kær-tidsel
tormentil
tranebær
tørvemosslægten
tyttebær
mangeløvslægten
almindeligt firben
ene
vestlig kær-tuekogleaks

Artsliste mellemdel (ca. ml. de to træbroer) 29.06.2010:

liden andemad
krybende baldrian
benbræk
blåtop
bølget bunke
mose-bunke
bredbladet dunhammer

fløjlsgæs
eng-forglemmigej
mangeblomstret frytle
skov-fyr
Vellugtende gulaks
hedelyng
hjertegræs
kragefod
sump-kællingetand
smalbladet kæruld
tue-kæruld
leverurt
almindelig mjødurt
grå-pil
almindelig rapgræs
revling
sideskærm
lyse-siv
vand-skræppe
rundbladet soldug
grå star
hirse-star
næb-star
stjerne-star
top-star
toradet star
almindelig sumpstrå
almindelig syre
tagrør
kær-tidsel
tormentil
tranebær
kær-trehage
trævekrone
tykbladet ærenpris
rød-gran
tørvemosslægten
dun-birk
ene
glat dueurt
vandranunkelslægten